

4 DEBATT

Landbruksminister Sylvi Listhaug oppskrift deler landbruket i to: effektiv matproduksjon med heltidsbønder i sentrale strøk, og små gårdsbruk med kombinasjonsdrift i distriktene, skriver **Ivar Gaasland**.

Blåblå landbrukspolitikk

KRONIKK
IVAR
GAASLAND

Hande ord veksles i jordbruksoppjøret. Partenes virkelighetsforståelse er vidt forskjellig. Hvem har rett?

Basert på de signaler Listhaug har sendt ut, både før og under jordbruksoppjøret, er det noen hovedtrekk som går igjen:

■ Jordbruket skal effektiviseres ved å samle matproduksjonen på større og færre gårdsbruk drevet av motiverte heltidsbønder. Virkemidler til dette formål er flate tilskudd (som ikke favoriserer smådrift), høyere melkekvoter og konsjongsrensing, og større fleksibilitet ved omstilling av jordbruksseiendommer.

■ En følgeeffekt vil, selv om det ikke sies direkte, kunne være en sterkere sentralisering av produksjonen til flatbygdene og jæren, hvor mulighetene til å utnytte stordriftsfordeler er størst.

■ I omstillingen av jordbruksvarer skal det være økt fokus på forbrukerne og konkurranse. Listhaug har også markert motstand mot økte tollsatser, blant annet i den såkalte «oste-tollskaken».

■ Støtten til det norske jordbruket, som i dag er på 25 milliarder kroner (vel 500.000 kroner per årverk), skal ned.

Når målet til alle partiene er høy matproduksjon, målt ved den såkalte selvforsyningsgraden, har Listhaug helt rett i at dette kan skje billigst gjennom stordrift i sentrale strøk. Her er det mulig å utnytte stordriftsfordeler på et flatt og sammenhengende landskap. I norsk målestokk er i tillegg klimaet gunstig og jorda lett-drevet.

I disse områdene – på flatbygdene og jæren – ligger det meste av kornarealet og halvparten av det totale jordbruksarealet. Ved siden av kornproduksjonen ville det være mulig å få plass til all produksjon av hvitt kjøtt og egg og 2/3 av den kombinerte melk- og storfe-kjøttproduksjonen på dette arealet.

Ved å konsentrere mer av

■ **ÅLREITE D.V.R.** Større og sau mottar vel 40 prosent av subsidiene til jordbruket, men bidrar bare med 5 prosent av energiproduksjonen målt i kalorier skriver Ivar Gaasland. Foto: Kristine Nyborg

produksjonen, kan også andre gevinster oppnås. Bøndenes tågmiljø vil styrkes. Bransjemessige fordeler kan oppstå ved at det blir større markeder for utstyrsleverandører. Innenfor foredling blir det rom for større anlegg og økt konkurranse. Og ikke minst vil transportkostnadene reduseres når førkorn produseres og forbrukes i samme område, og når gådsbruk og industri ligger nær de befolkningstunge markedene.

Dagens virkelighet med produksjon i hele landet kan karakteres med et konkret eksempel: Kraftfor (med importert soya) fraktes fra Østlandet til Finnmark for å produsere melk under barske produksjonsforhold. Tines meieri i Tana benytter så melken til produksjon av Kesan og Gresk yoghurt som deretter transporteres sørover til forbrukermarkedene. Ikke akkurat kort-reist. Listhaug har med andre ord rett i at norsk matproduksjon kan opprettholdes samtidig som det er mulig å redusere jordbruksstøtten. Om mer av arealet benyttes til produksjonen av hvitt kjøtt på bekost-

ning av rødt kjøtt, forsterkes effekten. Større og sau mottar vel 40 prosent av subsidiene til jordbruket, men bidrar bare med fem prosent av energiproduksjonen (målt i kalorier). Og i

Sylvi Listhaug har rett i at norsk matproduksjon kan opprettholdes samtidig som det er mulig å redusere jordbruksstøtten

tillægs til gress spiser disse dyrene stort sett like mye kraftfor per kilo vare som svin og fjærte. Å utnytte marginalt gressareal til kjøttproduksjon, er heller ikke spesielt «klimasmart». Disse dyrene står for omtrent fem prosent av de totale norske klimagassutslippene.

Men hva vil skje med distriktjorbruket hvis det legges til rette for stordrift i sentrale strøk? På dette området er Listhaug mindeklar. Også her synes målet å

være effektiv produksjon, større enheter og heltidsbønder. Men samtidig vet vi at det i disse områdene er vanskelige produksjonsforhold og begrensede muligheter til å utnytte stordriftsfordeler. Volumproduksjon av kjøtt og melk kan her aldri bli lønnsom hvis det ikke kompenseres tungt for ulempen ved smådrift, tung-drevet jord og kort vekstsesong.

Nettopp derfor bør det heller ikke satset på volumproduksjon i slike områder. På Vestlandet, i Nord-Norge og i fjellstrøkene bør bondene i større grad betales for å pleie kulturlandskapet og forsyne miljø-goder. Dette er fellesgoder som understøtter næringsveier som turisme, opplevelsesjenester og nisjemat som, i motsetning til volumproduksjon, har et potensial i mange distriktsområder. I positiv forstand vil dette bety et todelt jordbruk: effektiv matproduksjon med heltidsbønder i sentrale strøk, og små gårdsbruk med kombinasjonsdrift i distriktene.

■ *Ivar Gaasland, førsteamanuensis, institutt for økonomi, Universitetet i Bergen*

FLERE INNLEGG
Side 28–30

Gjeste kommentar
Skjønnheten i en tariffavtale
Anne-Kari Bratten

Innlegg
CO₂-kinderegget
Arrid Nøttvedt
Elektrifiseringsbløff
Odd Handegård
Adjø, kontorvelde
Thorbjørn Søltnes

Au contraire, mon frère
Asle Toje

DN

Epost: debatt@dn.no Telefaks: 22 00 11 10
Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn
inklusive mellomrom Underinnlegg/replikk:
Maks 1500 tegn (ca. 250 ord)
Legg ved portrettfoto

■ Allt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten.
■ Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt

stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere.
■ Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter.

Debattinnlegg honoreres ikke.
Debattansvarlig:
tif 22 00 11 84
debatt@dn.no